

Школьник С.Я.

старший викладач;

Бешапошникова Т.В.

старший викладач

Харківська гуманітарно-педагогічна академія

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ АДАПТУВАННЯ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ З МЕТОЮ ПОЛІПШЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Музично-естетичне виховання є найдоступнішим у комплексі засобів художнього впливу на молодь. Музика є найбільш ефективним засобом емоційного діяння, яке формує моральні принципи й уподобання, розвиває розумові здібності, активізує мислення, відточує власні судження й поняття. Реалізація всіх цих засобів музичного мистецтва можлива лише за участю висококваліфікованих учителів й відповідної організації їх підготовки. У системі загальної освіти школяра суттєвим компонентом є отримання знань з предмету «Музичне мистецтво». Від того, яким буде сучасний вчитель, залежить рівень освіченості, культури та вихованості дитини. Сформувати художній смак, спрямувати молодь на активну життєву позицію, розвинути творчі здібності, є завданням усієї системи естетичного виховання. Виконанню цього завдання підпорядкована система підготовки фахівців у вищих навчальних закладах, що передбачає отримання достатньої кількості знань та вмінь з предметів музичного циклу, які забезпечуватимуть фахову компетентність вчителя музичного мистецтва. Важливим у цьому напрямку є курс дисципліни «Акомпанемент», який виконує інтегративну функцію, узагальнюючи психолого-педагогічні знання, професійно-практичні вміння й навички студента, зокрема гри на музичному інструменті, сприяє формуванню готовності оптимально й творчо реалізувати їх у майбутній професії. Під час планування навчальних програм необхідним є врахування особистісних якостей кожного студента, його здібностей, наявності або відсутності спеціальної музичної підготовки, що передбачає адаптацію репертуару відповідно до можливостей. Не можна уявити вчителя музичного мистецтва, який не має навичок акомпаніатора. Вміння володіти музичним матеріалом, узгоджувати з учнями-виконавцями свої дії вчителя слід тренувати з перших днів навчання у ВНЗ. Вивчення пісень – досить важлива частина уроку з музичного мистецтва. Від того, як учитель донесе до учнів зміст пісні, її красу, буде залежати інтерес до пісні дітей. Не останню роль у цій справі відіграє акомпанемент, який ні у якому разі не повинен спотворити пісню грою на музичному інструменті, а це стає можливим, коли фактура акомпанементу невиправдано перевантажена, і вчитель не може з нею впоратися. З метою більш контактного та продуктивного спілкування з дитячою аудиторією, можна рекомендувати спрощену редакцію пісень, яку має вміти робити вчитель музичного мистецтва. За результатами багаторічної концертмейстерської практики та вивчення досвіду кращих концертмейстерів, можемо сформулювати основні вимоги до цього виду діяльності, що нададуть можливість майбутнім фахівцям більш ретельно підійти до розповсюдженої галузі музично-педагогічної справи – акомпанементу, додадуть впевненості у своїй майстерності. Першоосновою для роботи з пісенним матеріалом має бути наявність певних складових музичних здібностей, а саме: розвинутий гармонічний слух, творче мислення, здатність вільно орієнтуватися у фактурі акомпанементу, вміння розуміти зв'язки звуків та їх ролі у побудові цілої музичної картини, вміння читати нотний текст не «нота за нотою», а акцентуючи увагу на головному, мати гарний музичний смак та музичну інтуїцію, яка є

умовою і запорукою здійснення художньо-неповторного виконання твору, володіти виконавсько-імпровізаційною майстерністю. А головне – бажання творчо переосмислити музичний твір і відчутти справжню насолоду від усвідомлення корисності своєї справи. Конструктивне спрощення акомпанементу, тобто оптимізація нотного тексту відповідно до музичних можливостей студента – це полегшений акомпанемент, можливість зміни тональності пісні у менш складну за альтерацією, транспонування з метою вибору більш зручної теситури для виконавців, скорочення надмірно складного та довгого вступу до пісні, дворядковий виклад нотного тексту, якщо ритмічний малюнок не є дуже складним. При цьому обов'язково слід дотримуватися деяких правил: уникати одноманітності; не змінювати або скорочувати гармонічну будову; зберігати компліментарну ритміку, тобто заповнення пауз та довгих звуків вокальної партії інструментальними підголосками, що є у оригінальному супроводі; намагатися підтримувати мелодію у партії правої руки і грати її у тій октаві, в якій співає соліст; уникати незручних стрибків у партії лівої руки, особливо у швидкому темпі: у цьому випадку частину акорду або інтервалу можна перенести у партію правої руки; уникати складних акордів, звучання яких не впливає на загальне сприймання акомпанементу; уникати тісного розташування арпеджованого акорду в басу; розташування нот у партіях лівої і правої рук має бути зручним, близьким, за винятком, коли композиційнодраматургічний зміст пісні потребує акцентованого басу у більш низькому регістрі; влучні басові ходи оригінального твору слід переносити у спрощений супровід з метою максимального збереження музичного задуму автора; слід зберігати ритмічну пульсацію; пам'ятати, що акомпанемент має бути зрозумілим і прозорим; розвивати, а не псувати музичний смак. Спрощенням акомпанементу має займатися викладач, поступово залучаючи до цієї роботи студентів, спираючись на їх знання із суміжних дисциплін музичного циклу, таких як «Елементарна теорія музики», «Сольфеджіо», «Гармонія», «Спеціальний музичний інструмент», «Вокал». Ознайомлення з музичним текстом починається з суто зорової роботи, огляду фактури, виявлення тонального плану, особливостей темпоритму, музичної форми, діапазону вокальної партії тощо. Перше програвання, яке є початком опанування ідейно-образного змісту твору, дозволить скласти початкове музично-слухове уявлення та намітити фразування, кульмінації, виявити складні епізоди. Домінуючою ланкою у роботі студента є вміння зосередитися на визначенні головних елементів супроводу, ритмічної та ладово-гармонічної основи музичної тканини, вмінні розрізняти консонанси та дисонанси, визначати послідовності акордів, слухати звукову вертикаль, а також наявність достатнього рівня музичних здібностей, емоційності та вольових якостей. Зробивши комплексний музичний аналіз пісні, слід переходити суто до творчої роботи щодо спрощення акомпанементу, користуючись гармонічно-фактурними прийомами, а саме сталою гармонічною підтримкою, арпеджіо, фігурацією бас – акорд тощо. Слід виховувати культуру сприймання різноманітних сполучень звуків у різних регістрах низького та середнього звукового діапазону фортепіано, прищеплювати студенту вміння обирати більш суголосне сполучення звуків, яке слугує запорукою якісного акомпанементу. Вчитель музичного мистецтва має вміти робити спрощення музичного супроводу до пісень з багатьох розділів програмного репертуару для співів. Саме вчитель має докладати усіх зусиль, щоб процес спільної творчості приносив радість усім його учасникам, підвищував результативність навчання, він має не тільки вести уроки, але й бути вихователем й пропагандистом світової музичної спадщини.

Список використаних джерел:

1. Люблинский А. Теория и практика аккомпанемента / А. Люблинский. – М., «Музыка», 1972. – 80 с.
2. Малиновская А. Фортепианно-исполнительские интонирование / А. Малиновская. – М., «Музыка», 1990. – 189 с.
3. Пономарьова Г. Ф. Теоретико-методичні засади оцінювання професійної компетентності майбутніх учителів / Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Т. В. Отрошко; М-во освіти і науки України, Харків. гуманіт.-пед. ін-т. – Харків, 2010. – 180 с.
4. Шкільник С. Я. Виховання у студентів навиків швидкого орієнтування у фактурі фортепіанного акомпанементу : методичні рекомендації / С. Я. Шкільник, Т. В. Бєсшапошникова. – Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. обл. ради – Харків, 2012. – 36 с.
5. Шкільник С. Я. Формування навичок добору на слух пісенних творів у майбутніх учителів музичного мистецтва : методичні рекомендації / С. Я. Шкільник, Т. В. Бєсшапошникова, С. В. Аржанухіна. – Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. обл. ради – Харків, 2015. – 83 с.